

Bartha Bence: A tárgyalási szerkezet változásainak hatásai – témaindító

kre-dit.hu/tanulmanyok/bartha-bence-a-targyalasi-szerkezet-valtozasainak-hatasai-temaindito/

2018. december 27.

Bevezetés

Jelen írás témaindítóként szolgál doktori értekezésem írásához és kutatásom megkezdéséhez. Az doktori értekezésem címe „*a tárgyalási szerkezet változásainak hatásai*”, mely azt vizsgálja majd, hogy a magyar polgári perjogban az egyes tárgyalási szerkezetváltásoknak milyen előzményei, körülményei, valamint előnyei-hátrányai voltak, lettek. E cikkben két témakört kívánok megvizsgálni, felvillantani. Az első, hogy milyen tárgyalási rendszereket ismer a tudomány és ezekkel milyen mértékben foglalkozott, foglalkozik a jogirodalom. Valamint, hogy a – téma aktualitását adó – Pp. kapcsán hogyan alakult ez a „tudományos érdeklődés”. Előljáróban annyi elmondható, hogy a legfrissebb kodifikáció idején rendkívüli mértékben megélné a osztott szerkezetre és az azt körülvevő jogintézményekre vetődő figyelem.

Az írás második felében – a témaindítóhoz mért terjedelemben és alaposággal – bemutatom tárgyalási rendszerek kategorizálásának nehézségeit. Ennek alátámasztására megvizsgálom a legutóbbi három hazai perrend tárgyalási rendszerét. Itt a fókusz arra helyezem, hogy mennyire nehéz egy perrendet besorolni az egyes tudományos kategóriákba. Megvizsgálom azt, hogy a jogalkotó milyen változásokat hozott a régebbi perrendekbe, valamint hogyan alakította ki a Pp. rendszerét, ezzel hogyan mozdította el a egyes rendszerű tárgyalási szerkezet felé az éppen hatályos kódexeket.

Tárgyalási rendszerek, a perszerkezet

A tárgyalás, mint a polgári per központi eleme, az eljárás egyik – ha nem a leghangsúlyosabb – szakasza. Éppen ezért a perjogi tudomány is kiemelet figyelmet fordít erre a területre, de ez nem a szerkezeti kérdések vitatását érinti. Különösen akkor érezhető ez a figyelem, amikor egy kodifikáció során felvetődik a tárgyalási szerkezet megváltoztatása. Majd a felvetődés¹ után realitássá válik, és évekkel később tételes joggá érik ez a váltás.

A jogirodalom két fő tárgyalási rendszert különböztet meg, ezek az *egységes* és az *osztott* szerkezet. Valamint e két rendszer vegyülése folyamán létrejött vegyes „*öszvér*” megoldást is ismeri. E szerkezeti kérdésnek (de még inkább a részletszabályaiknak) sokkal nagyobb a jelentőségük, mint amennyit az egyes egyetemi tankönyvek² említenek. Hasonló megállapítás tehető az 52'-es Pp. hatálya alatt született és megjelentetett kommentárokkal kapcsolatban is.³

Több tankönyvben és kommentárban a szerzők rögzítik a tényt, hogy létezik az egységes szerkezet melynek jellemzője, hogy a tárgyalást egy egységes folyamannak tekinti.⁴ Ugyanakkor természetesen e tárgyalás több határnapból is állhat. Szabó Imre szavaival

élve „mű értelemben csak egy tárgyalásról beszélhetünk, amelyben azonban több határnapon való „ülést” is jelenthet.⁵ Az említett könyvek természetesen szólnak az osztott szerkezeetről is, melynek fő ismertetőjeként a *percezurát* és a *perfelvételi/állítási* és az *érdemi/bizonyítási* szak időbeli és feladatbéli elkülönülését említik.⁶ Valamint, megtalálható a vegyes rendszer sommás leírása is, mely szerint e rendszer ötvözi a tartalmi szétválasztás előnyeit, ugyanakkor még (ha a körülmények engedik) aznap megtartható mindkét tárgyalási szak, így az időbeli elkülönítés hátrányával nem jár.⁷

A kommentárok esetében, meglátásom szerint ennek a rövidségnek az oka, hogy e művek elsősorban a gyakorlat számára készülnek, a napi jogalkalmazói munka elősegítésére. Ennek következtében nem célja, hogy bemutassa a tudományos álláspontokat. Minél inkább törekszik az éppen hatályos jogszabályszoveg értelmezését megkönnyíteni. Valamint – és talán ez a legkézenfekvőbb magyarázat – amíg nincsen reális lehetősége egy kodifikációnak vagy a tárgyalási szerkezet megváltoztatásának, addig ez egy nyugvó kérdés.

Érdekes adalék, hogy a Pp. elfogadott szövegéhez tartozó kommentárok⁸ már – szemben a fentebb tárgyalt tankönyvekkel és az 52'-es Pp. kommentárokkal – igen terjedelmesen foglalkoznak magával az osztott szerkezettel. Igyekeznek az osztott szerkezetet mintegy mindenre választ adó megoldást feltűntetni szemben az egységes szerkezettel. Az új jogintézmények megértését és tárgyalását, helyes alkalmazásának mikéntjét kínálják. Rámutatnak az új jogintézmények értelmére és összevetik őket az 52'-es Pp. rendelkezéseivel

A kérdés aktualitása

A fentebb említett „nyugvó pont” billent ki a helyéről 2013-ban, amikor is kormányhatározat született a polgári perrendtartás újra kodifikálásáról.⁹ Ekkor újra előkerültek a tárgyalási rendszerekkel kapcsolatos tudományos nézetek. A kezdetektől nem volt kérdéses, hogy az 52'-es Pp. által alkalmazott rendszer helyett egy osztott rendszert kell bevezetni. Jól példázza ezt, hogy a kodifikáció során kiadott két nagyobb lélegzetvételi mű az *„Egy új polgári perrendtartás alapjai”*¹⁰ és a *„Szakértői Javaslat”*¹¹ szerzői is végig ezen álláspont mellett érveltek.¹² Emellett számos megtartott konferencia, előadás és megjelent írás mind, mind ezt a nézetet támasztotta alá. Ebben a kérdésben tehát konszenzus uralkodott és uralkodik a szakmában, hogy a kodifikációs célok elérésére az osztott szerkezet a megoldás. Olyannyira, hogy a jogalkotó az osztott szerkezet bevezetésére és „körülbástyázására” építette fel a kodifikációs folyamatot, ez volt az egyik alaptézis. Az osztott perszerkezet lényegében az a tengely volt, amire felépítette a jogalkotó a perjogi részletszabályokat.¹³

Azonban azon a ponton, hogy hogyan is nézzen ki ez az osztott rendszer – és milyen elemekkel és hogyan egészítsék ki – különböző álláspontok alakultak ki.¹⁴ Ez a fejlemény is jól mutatja, hogy önmagában a tárgyalási rendszer megváltoztatása nem oldja meg a peres eljárások minden gondját, önmagában nem elegendő és nem képes a perhatékonyság érvényesítésére.¹⁵ Ebben a 2013 óta tartó folyamatban (mind a mai napig) a korábbiakhoz képest sokkal nagyobb figyelem hárul az elsőfokú eljárásra és a tárgyalásra. A vita és az érvek felsorakoztatása azonban ismét nem a szerkezeti kérdések körül forog, hanem a

részletek körül. Ezek alapján a „nyugvó pont” végső soron a kibillenést követően áthelyeződött a másik ténfélre és ott is maradt. Igazán terjedelmes irodalma az osztott szerkezetet kiegészítő, támogató, segítő jogintézményeknek lett. Ezek az intézmények, amelyeket a jogalkotó „felhelyezett a vázra”, hogy tovább erősítse az osztott rendszer előnyeit. Kezdve az alapelvek újrafogalmazásával, a keresetlevél szabályainak jelentős módosításával, az írásbeli előkészítés megerősítésével, a keresetváltoztatás újraszabályozásával, egészen a percezúra pontos formáján és tartalmán át az anyagi pervezetés mikéntjéig. Amely fontos újításokra jelen írás keretei között röviden – egy példán keresztül – kívánok kitérni, ám mindegyik egy fontos adalék a kodifikációs célokban megfogalmazott rendszerszintű hatékonyságnövelés elérése érdekében. Ezekre összefoglalóan azt lehet mondani, hogy a jogalkotó újraszabályozta az elsőfokú eljárást.¹⁶

Az alperesi írásbeli ellenkérelem

Szemléltetésül egy jogintézményt emelek ki, amelyek alapvetően nem a tárgyalási szerkezet szorosán vett járulékos eleme, ám nagyban befolyásolja annak sikerességét. Ez pedig az írásbeli ellenkérelem meg vagy meg nem követelése az alperestől a tárgyalást megelőzően. A Pp.-ben kötelező a tárgyalást megelőző írásbeli ellenkérelem. Ennek bevezetésével – szemben az 52'-es Pp. 139. §⁷ rendelkezéseivel – az alperes nem szóban az első tárgyaláson adja elő az ellenkérelmét és egyéb nyilatkozatait.¹⁸ Ezzel elkerülhető az első tárgyalás elhalasztása pusztán arra hivatkozással, hogy a felperest váratlanul érte az alperesi előadás. A Pp. ezzel kívánja biztosítani, hogy az „alperes az eljárás mielőbbi szakaszában részletesen nyilatkozzon, hogy a keresetet mennyiben és milyen okból vitatja.”¹⁹

Ezzel szemben az 52'-es Pp. korai szövege meg sem követelte az alperestől majd egy módosítást követően eshetőlegessé tette az írásbeli ellenkérelmet. Ez a módosítás az 1999. évi CX. törvény, a VIII. Pp. novella, mely beiktatta a törvénybe a 126. § (3) bekezdését. E szerint az alperest „arra is figyelmeztetni kell, hogy a kereseti kérelemre legkésőbb a tárgyaláson vagy a bíróság által megjelölt határidőn belül nyilatkoznia kell, s elő kell adnia a védekezésének alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, az ügyre vonatkozó okiratait pedig be is kell mutatnia.” Továbbá a (4) bekezdést, mely szerint „– ha az ügy körülményei indokolják, – a bíróság az alperest az első tárgyalásra szóló idézéssel egyidejűleg felhívhatja, hogy már korábban írásban nyilatkozzon.”²⁰ „Ennek hiányában azonban az alperes szabadon [dönthetett] arról, hogy a védekezését az első tárgyaláson, vagy azt megelőzően adja-e elő.”²¹– írja Czoboly. Vagyis a „szabályozás egyik hiányossága az volt, hogy a bíróság az első tárgyalást megelőzően csak felhívhatta az alperest arra, hogy nyilatkozatait határidőre tegye meg”²² de nem kötelezte.

A tárgyalási rendszerek kategorizálásának nehézségei

A tárgyalási rendszerek kategorizálásának kérdése azonban – a fentebb említett sommás kategorizálásnál – sokkal bonyolultabb és árnyaltabb. Ez a kérdés azonban nincs a perjogi tudomány fókuszában. Mondhatni ahány perrend létezik, annyi féle tárgyalási rendszerrel lehet találkozni. Nem túlzás, ha azt állítom, hogy „tisztá” formájában a két véglet – a teljességgel egységes rendszer és a végletekig mereven tagolt osztott rendszer – nem jelenthet megoldást a gyakorlatban felmerülő kérdések nagy tömegére. Az egyes

rendszerek előnyei és hátrányai kódolva vannak beléjük, ami az egyiknek az előnye az a másiknak a hátránya. Ahogy egy rendszernek nem lehet az a célja, hogy hagyja szétcsúszni a jogvita ténybeli és jogi kereteit, az sem lehet a célja, hogy fontos vitapontokat rekeszen ki a perből egy túl korán vagy rosszul, szigorúan alkalmazott cezúrával.²³ Az osztott rendszer ellen felhozott leggyakoribb érv, hogy két megjelenésre kötelezi a feleket ezzel húzva el a pert. Az egységes szerkezet ezzel szemben elvben megteremti az egy tárgyaláson való elintézés lehetőségét. Azonban ha több határnapra is sor kerül, előfordulhat, hogy nem rögzülnek kellő időben a jogvita ténybeli és jogi kereteit.

További fontos kérdés, hogy a tárgyaláson tisztázandó (alaki-anyagi) kérdések összekeveredését a jogalkotó engedi-e vagy az elkülönítését irányozza elő. Röviden, jogvita ténybeli és jogi kereteinek meghatározása, az alaki és anyagi kérdések elkülönítése, a cezúra léte vagy nemléte és egyéb itt nem említett kérdések²⁴ mind egy irányba kell, hogy mutassanak, ez pedig nem más, mint a hatékonyság.

Ebből a rövid összefoglalásból is látszik, hogy az egyes rendszerek választásával más és más hatások jönnek elő, kerülnek előtérbe pozitív, avagy negatív mintaként. Mindezen (itt röviden felvetett) aggályok kiküszöbölésére a jogalkotó az egyes perrendek megalkotása során a két végpont közül elmozdul középre, a vegyes rendszer felé. Olyan megoldásokat alkalmaz a perrendbe, amelytől még megőrzi fő karakterét és egyszeri ránézésre ide vagy oda kategorizálható, azonban egy mélyebb vizsgálat során megállapítható, hogy jelentős elmozdulások történtek a vegyes rendszer felé. Ez a lépés minden jogalkotótól elvárt, hiszen a „kigondolt” rendszer választása esetén annak hátrányait meg kell próbálni minél inkább minimalizálni.

A következőkben röviden áttekintem a legutóbbi három hatályos perrendünket és az általuk alkalmazott tárgyalási rendszereket. Röviden azt vizsgálom, hogy az általuk alkalmazott rendszerek milyen elmozdulásokat mutattak- mutatnak a vegyes rendszer felé.

1911. évi I. törvénycikk

A magyar perjogi történelmet felelevenítve az Rpp. a kezdetekben tisztán osztott rendszert alkalmazott a törvényszék előtti eljárásban. Főszabályként harminc napos tárgyalási időközöt rendelt el a perfelvétel és az érdemi tárgyalás között. Ugyanakkor ez közös kérelemre rövidíthető volt.²⁵ A járásbírói eljárásban ezt a merev eljárási szabályt azzal oldotta fel, hogy lehetővé tette az érdemi tárgyalási szak azonnali megtartását.²⁶ A törvényszéki eljárás merev cezúráját az 1930. évi XXXIV. törvénycikk *törvénykezés egyszerűsítéséről* olyan módon oldotta fel, hogy a korábban idézett 142. § azzal egészítette ki, hogy „a törvényszéki eljárásban a keresetlevélre hozott idéző végzésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy a perfelvételi határnapon esetleg az érdemleges tárgyalás megtartásának is helye lesz.”²⁷ Ezzel a lépéssel a jogalkotó a vegyes rendszer irányába mozdította el a törvényszék előtti eljárást is.²⁸ Itt tehát a jogalkotó – felismerve azt, hogy az egy tárgyalási határnapon való elintézés lehetetlen – kiküszöbölte az osztott szerkezet egyik legnagyobb hátrányát. Ugyanakkor megtartotta a perfelvétel és az érdemi tárgyalás tartalmi kettéosztottságát és időben is megosztott maradt, azonban ez lerövidült 30 napról akár néhány percre.

1952. évi III. törvény

Az 52'-es Pp., – amely a plószai hagyományokból nőtt ki, ám azt jelentősen megrövidítette és a kezdetektől fogva szerkezeti önellentmondásokat tartalmazott, valamint magán viselte a szocialista szemlélet jegyeit²⁹ – egységes rendszere sem volt tisztán egységes. Már a hatálybalépéskori szövegben benne volt az, hogy ha az alperesi alaki védekezés a per megszüntetésére irányul, akkor a bíróság mindenekelőtt erről határoz.³⁰ Ez a „rejtett cezúra” azt mutatja, hogy az egységes rendszerben benne maradt egy olyan elem, amely azt célozza, hogy a per során tisztázandó alaki és anyagi kérdések elkülönítetten legyenek tárgyalva. A tárgyalás elhalasztása azonban nem volt szükségképpen, így akár megvalósulhatott az egy határnapon történő elintézés kívánalma is. Ezáltal mondhatni, hogy az 52'-es Pp. „egységes-osztott” tárgyalási rendszert valósít meg, mert a tárgyalás elhalasztására ugyan lehetőség volt, de az nem volt szükségszerű, azonban a perfelvétel körébe tartozó kérdések tárgyalása megelőzte az érdemi kérdések tárgyalását.³¹ Had idézzem még ezen álláspont bizonyítására az egyik kommentárban megjelölt sorokat. Kiss Daisy az 52'-es Pp.-ről írja, hogy – „a magyar tárgyalási rendszerben percezúra (permetszés) – főszabály szerint – nincs. Az esetleges folytatólagosság (több tárgyalási napra kitűzés) ellenére is egységesnek tekintendő tárgyalás belső tagozódása a vegyes rendszer elemeit hordozza.”³²

Az 52'-es Pp. egységes tárgyalási rendszerében *akulcs-időpont*, amíg az elsőfokú eljárásban főszabályként a felek megtehették egyes eljárási cselekményeiket az az „*ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztése*” volt.³³ Azonban ezt az egységes folyamat a jogalkotó igyekezett megtörni. „Lehetővé tették a bíróságnak, hogy a késlekedő fél nyilatkozata bevárása nélkül is eldöntse az ügyet [52'-es Pp. 141. § (2)³⁴ és (6)³⁵].”³⁶ Ugyanígy lehetősége lett a bíróságnak, hogy a nyilvánvalóan a per elhúzását célzó viszontkeresetet érdemi vizsgálat nélkül elutasítsa.³⁷ Ezek az utólagosan bevezetett rendelkezések az egységes szerkezeten belül igyekeztek a jogvita ténybeli és jogi kereteit minél előbb rögzíteni, azonban éles cezúra hiányában nem jártak sikerrel. De mindenképpen jelzik a jogalkotói törekvést az egységes rendszer hibájának kiküszöbölésére, illetve azt, hogy egy egységesnek mondott rendszer is tartalmazhat vagy tartalmaz korlátozásokat a felek előadásaira nézve.

2016. évi CXXX. törvény

A Pp. ismét – hivatkozva a magyar perjogi hagyományokat, ám továbbfejlesztve azt – az osztott rendszert vezeti be.³⁸ A Pp. fejezet címei egyértelműen rögzítik a perfelvételi és érdemi tárgyalási szakok elválasztását. Valamint a normaszövegből kiolvasható a cezúra intézménye is, ez a 194. § (1) bekezdés mely a perfelvétel lezárásáról szól. A Pp. által ma alkalmazott rendszer az ún. „*főtárgyalási modell*”, melynek lényege, hogy egy alapos előkészítést követően lehetőleg egyetlen koncentrált tárgyalást tartsanak.³⁹ A hangsúly itt a perfelvételi szakra helyeződik.

Ez a megoldás mintegy ellenhatás kiváltására született. Az 52'-es Pp. által az egész elsőfokú eljárás során megengedett tényelőadások, keresetmódosítások, bizonyítékcsatolások kiküszöbölésére.⁴⁰ Az osztott szerkezettel és annak elemeként megjelenő cezúrával, a perfelvételt lezáró végzéssel kíván ennek a gyakorlatnak véget vetni

a jogalkotó. Ezzel megteremti a peranyag koncentrált felvételének és rögzítésének a kötelezettségét. Ezt a Pp. normaszövege is kifejezésre juttatja. A 183. §⁴¹ meghatározza a perfelvétel tartalmát mely mondat lényege, hogy a felek és a bíróság rögzítik a jogvita kereteit. Az érdemi tárgyaláson – a 214. §⁴² szerint – a bíróság a perfelvétel során meghatározott keretek között lefolytatja a bizonyítást és eldönti a pert. A két tárgyalási szak tartalmi elkülönülése élesen kitűnik a jogszabály szövegből. Mindkét szak esetén egy-egy definíciót ad. Ez mutatja azt, hogy ezek az újonnan bevezetett fogalmak pontos értelmezését a jogalkotó egyértelműen igyekezett szabályozni, nem hagyta a jogalkalmazóra ezek tartalommal való megtöltését. Ezek a fogalmi meghatározások is jól példázzák, hogy a jogalkotó kiemelet figyelmet fordított arra, hogy az eljárásjogilag eltérő jellegű cselekményeket egymástól elkülönítse, ne engedje azok keveredését, ezzel küszöbölje ki a dekoncentrációt és az idővesztéséget.⁴³ A Pp.-ben a tartalmi és funkcionális elkülönülés egyértelmű, ez a normaszövegből is igen erősen kitűnik. Az osztott szerkezet e jegyét a Pp. egyértelműen magán hordozza.

Más a helyzet azonban az időbeli elkülönítéssel. A perfelvételt lezáró végzést követően a bíróság alaki pervezető tevékenysége körében – az ügy körülményeihez igazodóan – dönt a tárgyalás további menetéről abban az esetben, ha szükséges az érdemi tárgyalás. A Pp. rugalmas eljárási kereteket igyekszik teremteni, hogy a pert minél inkább az ügy körülményeihez igazodóan lehessen lefolytatni. Így több lehetőség kínálkozik a per folytatására. Ennek keretében lehetőség van arra, hogy bíróság az érdemi tárgyalást nyomban megtartsa, vagy kitűzze az érdemi tárgyalás határnapját. Ezzel a jogalkotó a vegyes tárgyalási rendszer irányába mozdítja el a perrendet. Ez a jogalkotói megoldás alkalmas arra, hogy egyes ügyekben megteremtse az egy határnapon történő elintézését.

Összegzés

Az bevezetést követő két fejezetben azt kívántam megvilágítani, hogy a tárgyalás és ezen keresztül a per szerkezete mennyire fontos ugyanakkor mégis egyes aspektusai milyen keveset tárgyaltak. A Pp. születése előtt, mintegy eldöntött kérdésként tekintett rá a tudomány és nem látta realitását a váltásnak, ezért nem firtatta az osztott szerkezetet. Amint 2013-ban megfogalmazódnak a kodifikációs célok, azonosításra kerültek az 52'-es Pp. problematikái egyértelműnek mutatkozott a tárgyalási szerkezet váltás. Ekkor a fentebb említett „nyugvó pont” átkerült a másik oldalra. A szerkezeti viták tehát lezárultak. Előkerültek azonban az osztott szerkezet által életre hívott jogintézmények körüli tudományos nézetek. Ez a folyamat beillik egyfajta közvetett „hatásnak”, amely a tárgyalási szerkezet változásával jár. A hatás itt nem tételes jogi értelemben kell értelmezni, hanem, mint az a mögött meghúzódó dogmatikai jogréteg megmozdulását, avagy átrendeződését.

E keretek között szemléltetésként egy a tárgyalási szerkezethez érintőlegesen kapcsolódó jogintézmény, az írásbeli előkészítés szabályaira is röviden kitértem, mind az 52'-es Pp, mind a Pp.-re utalva. Ezzel az volt a célom, hogy látható legyen, hogy egyrészt nem csak magán a tárgyalási szerkezeten múlik egy perrend sikere. Valamint, hogy milyen fontos szerepük van tárgyalás rendszerét körülvevő egyes jogintézményeknek és milyen hatásuk lehet a tárgyalásra.

A negyedik fejezetben arra kívántam felhívni a figyelmet, hogy az egyes hazai perrendekben alkalmazott tárgyalási szerkezeteket megvizsgálva hogyan is lehetne kategorizálni azokat. A napi joggyakorlat számára nem fontos az egyes rendszerek elnevezése vagy kategorizálása. A gyakorlat számára a polgári peres eljárásokban az egyes jogintézmények mikénti alkalmazása jelenti a feladatot. A tudomány számára azonban fontos, hogy igyekezzen egzakt kategóriákat felállítani és válaszokat adni. Mint az fentebb – röviden – látható volt az egyes tárgyalási szerkezeteknek megvannak a jellemzőik, ezekből adódóan az előnyök és hátrányok⁴⁴ is kirajzolódnak. A nyíltan jelentkező hátrányokkal a jogalkotónak számolnia kell. Fel kell azt mérnie, hogy az előirányzott célokba belefér-e. Amennyiben nem, úgy elmozdulás fog történni középre, a vegyes rendszer felé. Ez látható volt az Rpp. és a Pp. esetén is, amikor is az időbeli éles elkülönítést feloldotta mindkét perrend. Az 52'es Pp. esetén pedig a „rejtett cezúra” intézménye illetve a felek előadásainak idő és módbeli korlátozása jelentett valamifajta középre mozdulást.

Felvetődik azonban a kérdés, hogy attól, mert az egyes perrendek egy-egy elemükben a vegyes rendszer felé mutatnak rögtön kategorizálhatók-e a vegyes rendszerek közé vagy megőrzik eredeti karakterüket, de egyes jegyeik a vegyes rendszer irányába mutatnak.

1 Éless Tamás írja cikkében. Címe: Éless Tamás: A tárgyalás szerkezete, a perfelvétel, perhatékonyosság, *Közjegyzők Közlönye*, 2017/5, 13.

2 E tankönyvek közül néhány:

SZABÓ Imre: A tárgyalás és határozatok. In: OSZTOVITS András (szerk.): *Polgári eljárásjog I – A Polgári per általános szabályai*. Budapest HVG-Orac, 2013, 236-7.

KENGYEL Miklós: *Polgári Eljárásjog II. kötet*, Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1992, 60-64.

KISS Daisy: *A polgári per titkai – Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéből*, Harmadik átdolgozott kiadás, Budapest, HVG-Orac, 2014, 539.

KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*, Budapest, Osiris kiadó, 2003. 223-225.

Dr. Virág Csaba: 41. tétel. In: Udvary Sándor (szerk.): *Polgári eljárásjog I., Jogszakvizsga felkészítő könyvek*, Budapest, Patrocinium, 2015, 230.

Nota bene! Az egyetemi hallgatóságnak talán nem is szükséges akkor és ott ennél több ismeretet szereznie. Az éppen aktuális stúdiumok elsajátítása során nem is tulajdonít akkor szerepet ennek a pár mondatnak, hogy az éppen hatályos polgári perrendtartás melyik rendszert alkalmazza. Míg a gyakorló jogászok számára szinte életbevágóan fontos kérdés ez.

3 A megjelölt kommentárok is nyugtázzák a tényt, hogy léteznek ezek a tárgyalási rendszerek, ám ennél tovább nem mennek.

KISS Daisy: *A tárgyalás* In: NÉMETH János – KISS Daisy – *A polgári perrendtartás magyarázata 1. Harmadik (átdolgozott) kiadás*, Budapest, Complex, 2010, 550.

OSZTOVITS András (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény nagykommentárja*, Budapest, OPTEN Informatikai Kft, 2015, 454.

4 E tankönyvek közül néhány:

SZABÓ Imre: A tárgyalás és határozatok. In: OSZTOVITS András (szerk.): *Polgári eljárásjog I – A Polgári per általános szabályai*. Budapest HVG-Orac, 2013.

KENGYEL Miklós: *Polgári Eljárásjog II. kötet*, Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1992

KISS Daisy: *A polgári per titkai – Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéből*, Harmadik átdolgozott kiadás, Budapest, HVG-Orac, 2014.

KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*, Budapest, Osiris kiadó, 2003.

Dr. Virág Csaba: 41. tétel. In: Udvary Sándor (szerk.): *Polgári eljárásjog I., Jogszakvizsga felkészítő könyvek*, Budapest, Patrocinium, 2015,

5 Szabó: *A tárgyalás és határozatok*, 236.

6 KENGYEL Miklós: *Polgári Eljárásjog II. kötet*, Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1992, 60.

7 Uo. 61.

8 Az itt idézett művek a megjelölt oldalszámban természetesen nem csak az osztott szerkezetet boncolgatják, ám oldalszámra nem lehet lebontani és elkülöníteni pusztán a szerkezeti utalásokat, ezért az elsőfokú eljárások kommentálásának oldalszámait jelölöm meg.

PUSKÁS Péter XII. fejezet, Perfelvételi szak In: PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I. Harmadik kiadás*, Budapest, HVG-Orac, 2017, 391-441.

ZSITVA Ágnes: Harmadik Rész: elsőfokú eljárás In: WOPERA Zsuzsa(szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*, Budapest, Wolters Kluwer, 2017, 249-360.

WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*, Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 343-453.

9 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozat, a polgári perjogi kodifikációról

10 VARGA István- NÉMETH János: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*, Budapest, HVG-Orac, 2014,

11 VARGA István – ÉLESS Tamás (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*, Budapest, HVG-Orac, 2016

12 Lásd ezen művekben Éless Tamás, Döme Attila, Ébner Vilmos, Varga István (és egyéb szerzők) munkásságát.

13 Udvary: *Új Pp.- Új szerkezet*, 6.

14 Lásd erről a tudományos nézetkülönbségekről hosszabban a kodifikációs folyamatot végig kísérő és aktív részeseként ezt leíró Prof. Dr. Németh János: Az új polgári perrendtartás, egyes vitatott kérdések és az elfogadott változat c. írását. Megjelent: *Közjegyzők Közlönye* 2017/2 5-12.

Valamint szintén a kodifikációs folyamatot leíró Király Lilla cikkében megjelent sorokat. Király Lilla: Az új magyar polgári perrendtartás megszületése és legújabb szabályai (Kodifikáció vagy reform?), *JURA*, 2017/2. 91-108.

15 Zsitva Ágnes: *Újjászületett elsőfokú eljárás a perkoncentráció jegyében*, *Advocat* 2017/különszám, 8.

16 Uo. 8. -utalva a cikk címére

17 139. § (1) A felperes nyilatkozata után az alperes terjeszti elő ellenkérelmét, amely vagy a per megszüntetésére (157. §) irányul, vagy érdemi védekezést tartalmaz a felperes kereseti kérelmével szemben. Az ellenkérelemben elő kell adni az annak alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait.

(2) Ha a keresetet az alperessel egyáltalán nem, vagy nem idejében (126. §) közölték, vagy ha a felperes a keresetet a tárgyaláson lényegesen módosította, a bíróság az ellenkérelem előterjesztésére az alperes kérelme esetén halasztást ad.

18 ZSITVA Ágnes: Harmadik Rész: elsőfokú eljárás In: WOPERA Zsuzsa(szerk.): A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata, Budapest, Wolters Kluwer, 2017, 301.

19 SZABÓ Imre: Szakértelem és felelősség, *Jogtudományi Közlöny*, 2017. 9. szám 381.

20 1952. évi III. törvény 126. § (3) és (4) bekezdés

21 Czoboly Gergely István: *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei*, Phd értekezés, Pécs 2014 <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/czoboly-gergely-istvan/czoboly-gergely-istvan-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltve: 2017. augusztus. 10.) 165.

22 Uo. 166.

23 Ez a két végpont, amit sokmás mellett (a jelen kodifikáció során is) az egyes szerzők említenek.

VARGA István – ÉLESS Tamás (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*, Budapest, HVG-Orac, 2016, 347.

24 Pl a jogi képviselő szabályai, a hatásköri szabályok, a perelőkészítés, a bírói aktivizmus

25 1911. évi I. törvénycikk 191. § „A határnap az érdemleges tárgyalásra mintegy harmincnapos időközzel tűzendő ki. Ha a felek kölcsönösen beleegyeznek, sürgős esetben pedig az egyik fél kérelmére is, a bíróság a tárgyalási időközt megrövidítheti, sőt az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja.

26 1911. évi I. törvénycikk 142. § szerint az idézés a járásbírói hatáskörben mindkét

tárgyalási szakra szól.

1911. évi I. törvénycikk 191. § „A járásbirósági eljárásban az érdemleges tárgyalás az alperes perbebozsátkozása után rendszerint folytatólag megtartandó. A bíróság azonban az érdemleges tárgyalásra a körülményekhez mért időközrel uj határnapot tűz, ha ezt a felek kölcsönösen kérik. Egyik fél kérelmére vagy hivatalból a bíróság csak akkor tűzhet ki uj határnapot, ha a megjelent felek, illetőleg képviselőik valamennyien a bíróság székhelyén laknak.”

27 1930. évi XXXIV. törvénycikk 10. §

28 Kengyel: Magyar Polgári Eljárásjog, 225

29 Éless Tamás: Szerkezeti alapkérdések a polgári per kapcsán, Magyar Jog, 2013/10, 614.

30 1952. évi III. törvény 140. § (1) Ha az alperes ellenkérelmében a per megszüntetését kéri (157. §), a bíróság mindeneelőtt ebben a kérdésben tárgyal és határoz.

31 ÉLESS Tamás- ÉBNER Vilmos: A percezúra- Az érdemi tárgyalás előkészítése In: VARGA István- NÉMETH János(szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*, Budapest, HVG-Orac, 2014. 383.

32 KISS Daisy: *A polgári per titkai – Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéből*, Budapest, HVG-Orac, 2006 475.

33 Udvary Sándor: Új Pp.- Új perszerkezet, *Advocat*, 2017/2, 9

34 141 § (2) A bíróság – ha ez a tényállás megállapításához szükséges -, a feleket felhívja nyilatkozataik megtételére és lefolytatja a bizonyítási eljárást. A fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait – a per állása szerint – a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni. Ha a bizonyítás lefolytatása az első tárgyaláson ennek ellenére nem lehetséges, vagy csak részben lehetséges, a bíróság a tárgyalás elhalasztása mellett elrendelheti a per további előkészítését.

35 141 § (6) Ha a felek valamelyike tényállításának, nyilatkozatának előadásával, bizonyítékainak előterjesztésével – a (2) bekezdésben előírt kötelezettsége ellenére – alapos ok nélkül késlekedik, és e kötelezettségének a bíróság felhívása ellenére sem tesz eleget, a bíróság a fél előadásának, előterjesztésének bevárása nélkül határoz, kivéve, ha álláspontja szerint a fél előadásának, előterjesztésének bevárása a per befejezését nem késlelteti.

36Udvary: Új Pp.- Új perszerkezet, 7.

37 147. § (1) Az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig az alperes a felperes ellen viszontkeresetet indíthat, ha az ekként érvényesíteni kívánt jog a felperes keresetével azonos vagy azzal összefüggő jogviszonyból ered, vagy ha a viszontkereset tárgyául szolgáló követelés a felperes kereseti követelésével szemben beszámításra alkalmas. **A bíróság érdemi tárgyalás nélkül végzéssel elutasíthatja a viszontkeresetet, ha nyilvánvaló, hogy a fél azt azért terjesztette elő késedelmesen, hogy a per befejezését hátráltassa.**

38 WOPERA Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás elvi alapjai, *Jogtudományi Közlöny*, 2017. 4. szám 153.

39 CZOBOLY Gergely István: *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei*, Phd értekezés, Pécs 2014 <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/czoboly-gergely-istvan/czoboly-gergely-istvan-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltve: 2018. 09. 09.)

40 ZSITVA: Harmadik Rész: Elsőfokú eljárás, 281.

41 (1) : A perfelvétel körében a felek perfelvételi iratban feltüntetett vagy perfelvételi tárgyaláson előadott tényre és jogra vonatkozó állítással, tagadással, be- vagy elismeréssel, ezekből következő kérelemmel, a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítvánnyal, a bizonyítékok és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozattal, valamint bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával (a továbbiakban együtt: perfelvételi nyilatkozat) – a bíróság közrehatása mellett – meghatározzák a jogvita kereteit.

42 (1) Az érdemi tárgyalási szakban a bíróság a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között bizonyítást folytat le és eldönti a pert.

(2) A fél az érdemi tárgyalási szakban csak e törvényben meghatározott esetben tehet vagy változtathat meg perfelvételi nyilatkozatot.

43 VARGA Edit XIII. fejezet, Érdemi tárgyalási szak In: PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.* Harmadik kiadás, Budapest, HVG-Orac, 2017, 444.

44 Ezek feltárására és elemzésére jelen keretek között csak röviden tértem ki. Kutatásom során, mely az egyes tárgyalási szerkezetváltások hatásait vizsgálja az előnyök-hátrányok, valamint szerkezeti váltások ok-okozati összefüggései kiemelt figyelmet fognak kapni.